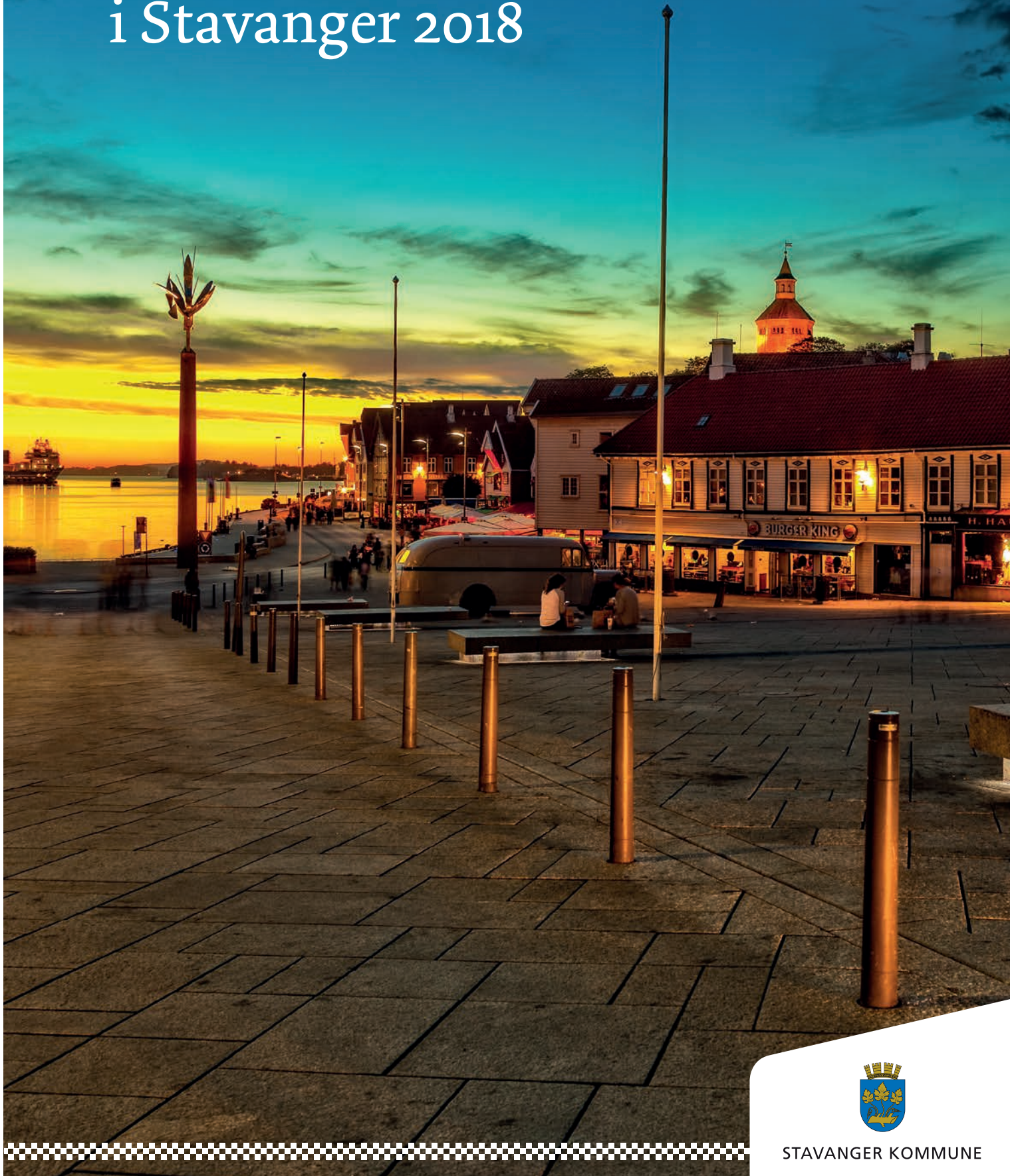

POLITIET

Barne- og ungdomskriminalitet i Stavanger 2018

STAVANGER KOMMUNE

Innhold

Innledning	5
Kort oppsummert	6
Metode	9
Overordnet bilde	11
Utvalgte kriminalitetsområder i 2018	15
Narkotika	15
Vold	19
Annen	22
Sedelighet	23
Når og hvor begås kriminalitet	25
Helgene peker seg ut	25
Hvor skjer kriminaliteten?	25
Hvem rammes av kriminaliteten?	29
En endring i barne- og ungdomskriminaliteten?	30
Bibliografi	32

Innledning

Etter flere års nedgang i den registrerte kriminaliteten blant barn og ungdom viste kriminalitetstatistikken for 2017 en økning i antall registrerte forhold og i antall barn og ungdom involvert. Denne utviklingen fortsatte i 2018.

Økningen i registrerte lovbrudd blant barn og ungdom finner også sted andre steder i Norge. Det er behov både i politiet og i Stavanger kommune for en nærmere kartlegging av utviklingen, og politiet i Stavanger og Stavanger kommune går i denne rapporten nærmere gjennom utviklingen for å få mer kunnskap og slik være best mulig i stand til å sette inn forebyggende tiltak.¹ Dette er første gangen politiet og Stavanger kommune samarbeider om en rapport om barne- og ungdomskriminaliteten i Stavanger.

Formålet med rapporten er å fremskaffe gyldig og oppdatert kunnskap om ungdom som begår lovbrudd i Stavanger. Et felles situasjonsbilde blant alle aktører som jobber med barn og ungdom skal bidra til bedre målretting av det kriminalitetsforebyggende arbeidet og høyne kvaliteten på informasjon til beslutningstagere og media.

Rapporten baserer seg hovedsakelig på politiets kriminalitetstatistikk fra 2018 for aldersgruppen under 18 år og ser dette i sammenheng med foregående år for å gi et bilde av utviklingen over tid. Rapporten benytter også tall fra Ungdata 2019 og baserer seg på intervjuer med ansatte i politi og kommune som jobber med barn og unge i Stavanger.

Rapporten gir først og fremst en oversikt over den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten i Stavanger kommune, men vil i noen tilfeller inkludere statistikk fra kommunene Finnøy og Rennesøy som fra 1. januar 2020 blir en del av Nye Stavanger kommune.

Selv om antallet registrerte forhold har økt de siste årene og flere er bekymret for utviklingen, er det likevel viktig ikke å glemme at de aller fleste ungdommer ikke er registrert med straffbare forhold. Kun 2,6 prosent av ungdommene mellom 12–18 år var registrert med ett eller flere straffbare forhold i 2018.

Rapporten søker blant annet å svare på spørsmålene:

- Hva slags kriminalitet begås?
- Hvem begår kriminalitet?
- Når begås kriminalitet?
- Hvor begås kriminaliteten?
- Hvem rammes av kriminaliteten?

¹ Les mer om utviklingen innen den registrerte kriminalitetstatistikken i Sør-Vest politidistrikts "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling for 2018" på www.politi.no

Kort oppsummert

- Etter flere års nedgang viser kriminalitetstatistikken for Sør-Vest politidistrikt at ungdomskriminaliteten har økt de siste årene. Den samme utviklingen gjelder for andre politidistrikt.
- Kriminalitetstatistikken som omhandler Stavanger, Rennesøy og Finnøy kommune viser at økningen i straffbare forhold registrert på ungdom under 18 år (U18) fortsatte i 2018.
- Det bor 31 279 barn og ungdom i Stavanger Rennesøy og Finnøy.
- Det er straffbare forhold innen kriminalitetstypene narkotika, vinning og vold som har økt sammenlignet med 2017.
- For første gang i perioden 2014-2018 utgjør straffbare forhold innen narkotika den største gruppen. Anmeldte forhold innen narkotika gikk dermed forbi anmeldte forhold innen vinning for første gang i perioden.
- Anmeldte forhold innen narkotika har økt med 124 prosent sammenlignet med 2014. Det er innen "Narkotika, bruk (§24)" den største økningen har funnet sted.
- Det er i nåværende Stavanger kommune vi finner flest anmeldte forhold.
- Kriminalitetstatistikken viser at antallet unike personer i politiets straffesaksregister U18 var mindre i 2018 sammenlignet med 2017, samtidig som det ble registrert flere forhold. Det betyr at færre personer ble registrert med flere straffbare forhold.
- I Stavanger kommune ble 251 personer U18 registrert med 491 straffbare forhold.
- En gjennomgang av kriminalitetstatistikken viser at 10 barn og ungdom bosatt i Stavanger kommune sto bak 19 prosent av alle forholdene som ble registrert i 2018.
- Kun 2.6 prosent av ungdommer mellom 12 og 17 år, som var bosatt i Stavanger, Rennesøy og Finnøy kommune, var registrert med ett, eller flere straffbare forhold i 2018.
- Antallet registrerte forhold har økt for både jenter og gutter U18. For gutter har antallet registrerte forhold økt hvert år siden 2014, mens det for jenter har økt hvert år siden 2015.
- Gutter er i flertall som anmeldt U18 i alle kriminalitetstypene. Jenter er høyest representert blant de anmeldte forholdene innen kriminalitetstypen vinning, og lavest innen vold og sedelighet.
- Intervjuer med forebyggere i politiet og barne- og ungdomsarbeidere i Stavanger kommune vitner om bekymringer knyttet til ungdommers holdninger til, og bruk av narkotika. De viser også til mulighetene som sosiale medier gir som distribusjonskanal for kjøp og salg. Både i politiet og i kommunene er opplevelsen av at holdningene til narkotika er i ferd med å flyttes i retning større toleranse.
- En av politiets hovedbekymringer er at omsetning og bruk av narkotika også fører med seg annen kriminalitet.
- Flere aktører som jobber med barn og ungdom i Stavanger gir uttrykk for at de opplever en økning i ungdommers bruk av illegale rusmidler
- Det er knyttet bekymring til bruk av sosiale medier som mobiliseringsplattform til å samle ungdom til slåsskamper. Konflikter mellom enkeltpersoner kan forsterkes når kommunikasjonen foregår på sosiale medier.
- En del barn og ungdom begår straffbare forhold mer enn én gang og blir definert som gjenganger, tilbakefall eller fortsatt gjenganger i politiets straffesakssystem. Mens alle kategoriene økte i 2017, ble det i 2018 registrert færre førstegangskriminelle og færre U18 innen kategorien tilbakefall, mens gjenganger og fortsatt gjenger økte. Tallene er likevel høyere enn forutgående år for perioden 2014-2018.
- Flertallet av de barna og ungdommene som er registrert med flest saker i politiets straffesaksregister er også omfattet av tiltak gjennom Barnevernet. Flere av disse ungdommene ble i løpet av 2018 og vinteren 2019 plassert på institusjon ulike steder i landet, mens andre hadde mindre omfattende hjelpetiltak.
- Politiets straffesaksregister viser også hvem viser hvem som er registrert som fornærmet i kommunene. I 2018 ble 395 registrert som fornærmet U18.
- Over halvparten av de fornærmede U18 i 2018 var kvinner.
- Ved søk på hvilken kriminalitetstype flest jenter og gutter U18 ble registrert som fornærmet i for perioden 2014-2018 var flest kvinner fornærmet i sedelighetskriminalitet, mens flest menn var registrert som fornærmet i volds-kriminalitet.

- Innen vold har økningen registrerte forhold vært på 200 prosent sammenlignet med 2014. Det er innen "1751 Kroppskrenkelse" den største økningen har funnet sted sett i forhold til 2017.
- En gjennomgang av saker der gjerningspersonen har vært involvert i to eller flere voldsforhold i 2018, viser at det i de aller fleste forholdene ble utøvd vold sammen med andre ungdommer. De fleste forholdene var knyttet til legemsfornærmelse/kroppskrenkelser og trusler. To forhold dreide seg om avtalt slåssing, og gjennomgangen av disse to sakene viste at flere av ungdommene som var til stede under slåsskampene selv var registrert med to eller flere forhold.
- Personundersøkelser viser at enkelte av ungdommene som har vært involvert i flere voldsaker selv har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep i oppveksten. Forskning viser at mange voldsutsatte barn trekker seg tilbake og blir ensomme og at dette igjen kan føre dårlig psykisk og fysisk helse. Gjennomgangen av straffesaker viser også at enkelte av gjerningspersonene oppgir å ha blitt mobbet i oppveksten.
- Enkelte av gjerningspersonene innen vold har latt seg påvirke til å utføre trusler og vold i frykt for å miste venner eller tape status i venneflokken. Volden kan være knyttet til personer gjerningspersonen kjenner og er i noen tilfeller knyttet til penger og narkotika. I andre tilfeller fremstår volden som fremprovosert av bagatellmessige kommentarer eller krenkelser.
- Gjennomgangen av straffesaker knyttet til vold, viser en gruppe ungdommer som i stor grad sliter med rus, vold og trusler, og som også viser liten respekt for politi og andre myndighetspersoner.
- Et foreløpig uttrekk av kriminalitetstatistikk for årets fire første måneder viser flere registrerte forhold så langt i år, sammenlignet med tilsvarende måneder for årene 2014-2018. Hvorvidt denne utviklingen fortsetter i 2019 gjenstår å se.

Metode

Kriminalitetsutviklingen beskrives på grunnlag av anmeldte straffbare forhold registrert i politiets straffesaksregister (Strasak) i perioden 2014-2018. Et så langt tidsspenn kan fortelle noe om en utvikling i antallet anmeldte forhold,, men sier ingenting om ytre hendelser som kan påvirke antallet, eller om politiets egne prioriteringer på ulike tidspunkt som kan påvirke antallet anmeldelser. Uttrekk fra Pal for Strasak gir informasjon om antallet anmeldelser over tid, forholdet mellom de ulike kriminalitetstypene, hvem som er siktet, mistenkt eller domfelt, hvem som er fornærmet, når hendelsen skjedde og ble anmeldt, samt bostedsadresse og gjerningsadresse.

Rapporten bruker statistikk for barn og unge under 18 år, også omtalt som U18. Personer under 15 år er ikke strafferettslig ansvarlige, men begår likevel kriminelle handlinger og har behov for oppfølging fra politi, kommunen og andre.

Strasak er dynamisk og oppdateres flere ganger i døgnet. Uttrekk fra ulike datoer og klokkeslett kan føre til noe variasjon i tallene. Både forbrytelser og forseelser fra gammel straffelov er inkludert blant de straffbare forholdene.³ Undersøkelsessaker er tatt ut av tallmaterialet. "Dataene i Strasak er basert på de kodene som politiet manuelt legger inn når en sak blir registrert. God kvalitet på driftsstatistikken er avhengig av at politiet koder hver enkelt sak riktig. Økt fokus og kunnskap kan i enkelte tilfeller føre til endret kodepraksis og riktigere koding av sakene. Endring i kodepraksis og innføringen av ny straffelov kan derfor gjøre det utfordrende å følge utviklingstrekk på detaljert nivå.

Statistikken er politiets driftstatistikk, da det er Statistisk sentralbyrå (SSB) som er ansvarlig for den offisielle kriminalitetstatistikken i Norge. Av andre typer kvantitative data benyttes statistikk fra Statistisk Sentralbyrå.

Betegnelsen gjerningsperson og lovbrøyer brukes i rapporten om personer som har blitt anmeldt og fått status som mistenkt, siktet eller domfelt. Disse personene blir nødvendigvis ikke tiltalt eller dømt. Statistikken gir kun et bilde av lovbrudd og

gjerningspersoner slik dette fremstår på tidspunktet da uttrekkene fra Strasak ble gjort. Uttrekkene der barn og unge er fornærmet er gjort på samme måte, men da ved å søke etter fornærmede som var under 18 år på gjerningstidspunktet.

Det er problematisk å måle kriminalitet nøyaktig. Mennesker som begår ulike kriminelle handlinger kommer ikke til politiet og lar seg telle frivillig. Det samme kan også sies om mennesker som blir utsatt for, eller er vitne til, kriminelle handlinger. Politiets statistikk omhandler kriminalitet som er anmeldt, og derfor kjent, for politiet. En del kriminalitet forblir skjult og forblir en del av mørketallene. Mange lovbrudd begått av barn og unge blir aldri anmeldt og registrert og forblir dermed ukjent.

Spørreundersøkelser der respondentene selv rapporterer om kriminelle handlinger de har begått eller er blitt utsatt for er en egnet kilde til informasjon om barne- og ungdomskriminaliteten og tall fra Ungdata 2019 er i rapporten benyttet for å komplementere politiets statistikk. I Norge gjennomføres Ungdataundersøkelsen i de fleste kommuner hvert tredje år. Den siste spørreundersøkelse i Stavanger ble gjennomført for ungdomstrinnet og VG1 og VG2 vinteren 2019 og gir blant annet tall på kommunenivå om egenrapportert problematferd og kriminalitet.

Intervjuer er foretatt av ansatte som jobber forebyggende i politidistriktet, Konfliktrådet, og ansatte i Stavanger kommune som jobber med barn og ungdom. Dette har gitt rapporten "nåtidsinformasjon" om hva som oppleves som utfordrende i barne- og ungdomsmiljøene.

Videre er avisartikler, forskningsartikler og rapporter som belyser tema benyttet.

Alle tabeller i rapporten er statistikkuttrekk fra Pal for STRASAK med mindre annet er spesifisert. Disse kan utleveres hvis ønskelig.

³ Innføringen av den nye straffeloven 1. oktober 2015 førte til en rekke endringer i politiets driftstatistikk. Blant annet opphørte skillet mellom forseelser og forbrytelser slik at anmeldelsestatistikken ble samlet. For å kunne sammenligne statistikk bakover i tid for anmeldte lovbrudd har vi måttet inkludere forseelser i det tallmaterialet som gjaldt før 1. oktober 2015.

⁴ Kategorien "Undersøkelsessaker" er definert som en egen kriminalitetstype, og består av for eksempel undersøkelser knyttet til savnet person, dødsfall m.m. Disse sakene kan kodes om på et senere tidspunkt til en av de andre kriminalitetstypene.

Befolknings-sammen- setningen i Stavanger kommune

Ved inngangen til 2019 bodde det 134 037 mennesker i Stavanger kommune. Med kommunene Rennesøy og Finnøy er folketallet totalt 142 034 mennesker.⁵ Av disse utgjør over 22 prosent barn og unge under 18 år. I Stavanger kommune bor det 29 234 barn og unge under 18 år. Legger vi til Rennesøy og Finnøy teller barne- og ungdomsbefolkningen 31 279. Barne- og ungdomsbefolkningen i de tre kommunene har ligget noenlunde stabilt i perioden 2014–2018.⁶

Stavanger er Norges fjerde største by, men utgjør Norges tredje største tettsted sammen med nabokommunene Sandnes, Randaberg og Sola. Stavanger sentrum trekker barn og ungdommer fra de omkringliggende byene og tettstedene som bruker byen som møtested, til kultur, til handel eller transportknutepunkt.

Stavanger er en internasjonal by som har innbyggere (innvandrere og norskfødte barn av innvandrere) fra 124 ulike land. Innbyggere fra Polen er den største innvandrerguppen i Stavanger, Rennesøy og Finnøy. I Stavanger utgjør andelen innvandrere og norskfødte barn med innvandrerforeldre 23 prosent av befolkningen. For Finnøy er andelen 17 prosent og for Rennesøy 13 prosent.⁶

En sammenligning med andre store byer i Norge viser at Stavanger har en lavere andel personer som bor trangt, har få rom og kvadratmeter. I 2017 bodde 10,2 prosent av en befolkning på 134 037 trangt, hadde få rom og kvadratmeter. Dette er en liten økning sammenlignet med 2016, men ligger fortsatt under prosentandelen trangbodde i både Kristiansand, Bergen og Oslo.⁸

Kommune	0-5 år	6-12 år	13-15 år	16-17 år
Finnøy	244	311	104	84
Rennesøy	373	565	217	147
Stavanger	9735	11766	4700	3033
Antall	10352	12642	5021	3264

Kilde: SSB (tabell 07459)

Siden 2012 har det i Stavanger vært en økning i andelen av barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier. Økningen har vært større enn den har vært i andre store norske byer. (Stavanger kommune, 2017) I landet for øvrig lever flere barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt nå enn tidligere, de fleste har innvandrerbakgrunn, men også andelen barn uten innvandrerbakgrunn øker (SSB, 2019). Levekårsundersøkelser fra Stavanger viser at levekårsfordelingen ikke er knyttet til bestemte bydelsgrenser, eller et klart øst/vest skille, men det finnes likevel større levekårsutfordringer i og nær bysenteret (Stavanger kommune, 2017).

Når det gjelder ungdomsbefolkningen i Stavanger kommune viser tall fra årets Ungdata 2019 (Korus Vest Stavanger Rogaland A-senter, 2019) at de aller fleste barn og ungdom oppgir at de er fornøyde med foreldre og venner, at de er aktive i fritidsorganisasjoner, men samtidig viser årets undersøkelse at flere er plaget av ensomhet, mistriivsel på skole, mobbing og uheldig fysisk og psykisk.

⁵ Statistikk fra kommunene Rennesøy og Finnøy er tatt med i datagrunnlaget da Stavanger, Rennesøy og Finnøy blir en felles kommune 1. januar 2020. Kilde: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde> Statistikk hentet ut 19. mars 2019Sta

⁶ 09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter region, innvandringskategori, landbakgrunn, statistikkvariabel og år på SSB.no på <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/tableViewLayout1/>. Statistikk hentet ut 20 mars 2019

⁷ Statistisk Sentralbyrå på www.ssb.no

11046: Personer, etter region, trangbodhet, statistikkvariabel og år. Statistikk hentet ut 19. mars 2019

⁸ Statistisk Sentralbyrå på www.ssb.no

11046: Personer, etter region, trangbodhet, statistikkvariabel og år. Statistikk hentet ut 19. mars 2019

Overordnet bilde

Her redegjør vi for barne- og ungdomskriminaliteten hvor anmeldt U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) har bostedsadresse i Stavanger, Finnøy eller i Rennesøy.

Kriminalitetstyper og personer

Kakediagrammet (figur 1) viser anmeldte forhold hvor barn og ungdom er involvert (siktet, mistenkt eller domfelt) fordelt på de 10 ulike kriminalitetstypene i politiets straffesaks-system, unntatt undersøkelsessaker. Gjerningsåret er 2018 og involvertes bokommune er Stavanger, Rennesøy og Finnøy. Det er innen kriminalitetstypene narkotika, vinning og vold politiet har registrert flest forhold med anmeldt U18.

De fleste kriminalitetstypene har økt siden 2014 (tabell 1), men har noe variasjon fra år til år. Det siste året er det forhold innen annen, narkotika, trafikk, og vold som har økt. Økningen som har funnet sted innen sedelighet siden 2014, stoppet opp i 2018, med 19 færre registrerte forhold.

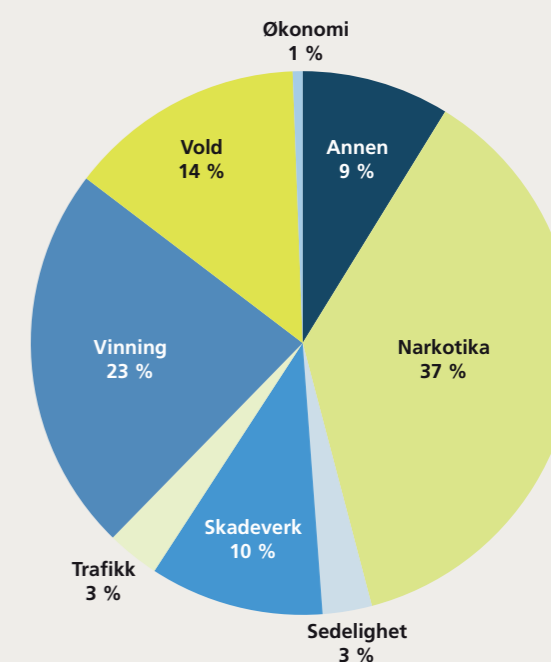
Kriminalitets- type	2014	2015	2016	2017	2018
Annen	35	34	20	30	45
Miljø		2			
Narkotika	85	26	64	97	190
Sedelighet	3	13	19	34	15
Skadeverk	24	43	45	61	53
Trafikk	27	23	22	15	16
Vinning	91	114	126	151	118
Vold	23	49	38	67	72
Økonomi		3	8	3	3
Totalsum	288	307	342	458	512

Tabell 1 Antall forhold med anmeldt person U18 for årene 2014-2018 fordelt på kriminalitetstype hvor involvertes bokommune var Finnøy, Rennesøy, Stavanger

Noen kriminalitetstyper skiller seg ut. Anmeldte forhold innen narkotika økte med 124 prosent sammenlignet med 2014. Innen vold har økningen vært på over 200 prosent.

Flere personer under 18 år er registrert med flere ulike straffbare forhold. I Stavanger kommune ble 251 personer (U18) med bostedsadresse Stavanger kommune registrert med 491 straffbare forhold i 2018.

Som det fremgår av tabell 2 var det færre unike personer i 2018, samtidig som antall registrerte forhold økte. Det betyr at færre personer sto bak flere forhold i 2018.

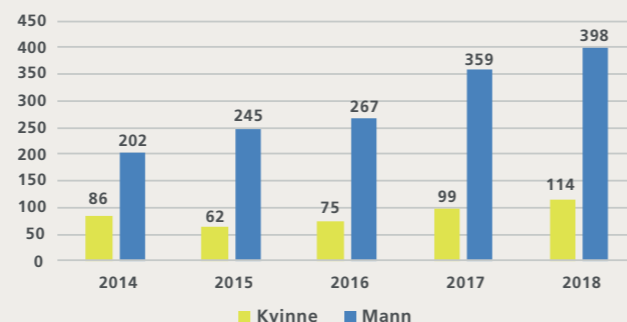
Figur 1: Antall U18-forhold etter kriminalitetstype i 2018

Bokommune	Personer 2014	Personer 2015	Personer 2016	Personer 2017	Personer 2018	Endring 2017-18
Finnøy	2	8	12	16	13	-3
Rennesøy	7	5	6	7	5	-2
Stavanger	182	157	190	270	251	-19

Tabell 2 Antall personer U18 registrert med straffbare forhold i Finnøy, Rennesøy og Stavanger 2014-2018

Sett i sammenheng med antall unge i aldergruppen 12-17 år som bor i Stavanger, Finnøy og Rennesøy, utgjør antallet personer med registrerte forhold en liten andel av ungdomspopulasjonen. Bare 2,6 prosent av ungdommene ble registrert med ett eller flere straffbare forhold i 2018.¹⁰ Likevel viser spørreundersøkelser som *Ungdata2019* at flere ungdommer oppgir lovbrudd, som det å stjele i butikk, eller bruke hasj/marihuana enn hva den registrerte kriminalitetstatistikken gir uttrykk for.

Antallet registrerte forhold har økt for både jenter og gutter U18. For gutter har antallet registrerte forhold økt hvert år siden 2014, mens det for jenter har økt hvert år siden 2015. Gutter er i flertall som anmeldt U18 i alle kriminalitetstypene. Jenter er høyest representert blant de anmeldte innen kriminalitetstypen vinning, og lavest representert innen vold og sedelighet.¹¹

Tabell 3 Registrerte forhold U18 2014-2018 med bokommune Finnøy, Rennesøy og Stavanger fordelt på kjønn.

Utenlandske og norske statsborgere

Stavanger er en internasjonal by med innbyggere fra 124 ulike steder i verden. Når vi henter ut kriminalitetstatistikk etter statsborgerskap har en del ungdom ett annet statsborgerskap enn norsk. For 2018 utgjorde barn og ungdom med ett annet statsborgerskap enn norsk 13 prosent av alle anmeldte forhold. Som tilfellet er med norske statsborgere er også flere statsborgere med ett annet statsborgerskap enn norsk knyttet til flere straffbare forhold.

Statsborgerskap	2014	2015	2016	2017	2018
Norske statsborgere	224	259	299	392	446
Utenlandske statsborgere	64	53	43	66	66
Totalt	288	312	342	458	512

Tabell 4 Registrerte forhold U18 2014-2018 med bokommune Finnøy, Rennesøy og Stavanger fordelt på statsborgerskap.

Gjengangere

En del barn og ungdom begår straffbare forhold mer enn én gang og blir definert som gjenganger, tilbakefall eller fortsatt gjenganger i politiets straffesakssystem.

Det er avgjørelsesdatoen for forholdet som er ledende for beregning. Hvis man har et forhold fra 2018, som er det eneste forholdet som er avgjort, vil dette defineres som førstegangsforhold selv om ungdommen har forhold fra tidligere år. Hvis man senere registrer en avgjørelse på et tidligere forhold blir dette korrigert i neste beregning for å overholde krav om stigende hyppighet ut fra avgjørelsesdato. Hyppighet, og hvilket forhold som er første, tilbakefall, gjenganger kan dermed variere over tid. Forbryterhyppighet vises i tabell 5, kategorien "tom" viser antall forhold som ikke har fått en avgjørelse. Når disse forholdene er registrert med en avgjørelsesdato vil statistikken over forbrytelsehyppighet endre seg, da det er avgjørelsesdato som er ledende for beregningen.

Forbryterhyppighet	2014	2015	2016	2017	2018
Fortsatt gjenganger	48	45	50	69	129
Førstegangs	117	83	67	187	143
Gjenganger	21	23	30	34	40
Tilbakefall	38	41	43	69	63
(tom)	64	120	152	99	137
Totalsum	288	312	342	458	512

Tabell 5 Forbryterhyppighet U18 2014-2018 for Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommune

Mens alle kategoriene økte i 2017, ble det i 2018 registrert færre førstegangskriminelle og færre innen kategorien tilbakefall, men altså en høyere andel i kategoriene gjenganger og fortsatt gjenganger. Tallene i alle kategoriene er høye sammenlignet med tidligere år i perioden 2014-2018.

Tallene vil imidlertid endre seg ettersom flere forhold får sin avgjørelse og dermed registreres som førstegangs, gjenganger, tilbakefall eller fortsatt gjenganger.

¹⁰ SSB tabell 07459; Alders og kjønnsfordelingen i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 1986-2019

¹¹ Se også kapittelet om hvem som er fornærmet

Kriminalitetstype	2014	2015	2016	2017	2018	Diff 2017/2018	Gj.snitt 2014-2017	Differanse 2018 gj.snitt
Annen	33	33	19	28	44	16	28,25	15,75
Miljø		2				0	0,5	-0,5
Narkotika	85	24	61	87	185	98	64,25	120,75
Sedelighet	2	11	16	28	12	-16	14,25	-2,25
Skadeverk	24	7	20	53	48	-5	26	22
Trafikk	26	23	16	13	12	-1	19,5	-7,5
Vinning	85	74	112	150	118	-32	105,25	12,75
Vold	20	47	34	66	69	3	41,75	27,25
Økonomi		3	8	2	3	1	3,25	-0,25
Totalsum	275	224	286	427	491	64	303	188

Tabell 6 Antall forhold med anmeldt person U18 hvor involvertes bokommune var Stavanger 2014-2018

Stavanger kommune

Det er i nåværende Stavanger kommune vi finner flest anmeldte forhold, og her viser statistikken at økningen har vært spesielt stor innen kriminalitetstypen narkotika. I 2018 utgjorde registrerte forhold innen denne kriminalitetstypen 38 prosent, deretter fulgte vinning med 24 prosent og vold med 14 prosent.

Mens vinning har vært den kriminalitetstypen med flest, eller like mange, registrerte forhold over flere år, endte 2018 med å ha flest forhold registrert innen kriminalitetstypen narkotika. Tabell 6 viser at det har vært svingninger fra år til år, men forhold innen kriminalitetstypene; annen, narkotika, skadeverk, vinning og vold ligger i 2018 over gjennomsnittet for perioden 2014-2017.

Tabell 7 viser de ti barna/ungdommene som var registrert med flest forhold i 2018 og som også var bosatt i Stavanger. Noen av disse barna og ungdommene er registrert med forhold fra tidligere år som vist i kolonnen "Antall forhold totalt".

Tabell 7 er ikke en oversikt over gjengangere, da definisjonen på gjenganger forutsetter at forholdet er avgjort. Tabellen er kun en oversikt over antall forhold som er registrert på bestemte personer i 2018, og hvor mange forhold disse personene er registrert med totalt. Oversikten viser at 10 barn og ungdom bosatt i Stavanger kommune sto bak 19 prosent av alle forholdene som ble registrert i 2018.¹² Som tabell 7 viser også flere registrert med forhold fra tidligere år. Utviklingen med flere unge gjengangere i løpet av 2018 er også en utvikling som registreres i andre store byer i Norge. (Oslo politidistrikt og Oslo Kommune, 2019)

De fleste av ungdommene som ble registrert i politiets straffesaksregister med flere forhold er også omfattet av hjelpetiltak i Barnevernet. Flere av ungdommene ble i løpet av 2018, og

vinteren 2019 plassert på institusjon ulike steder i landet, mens andre er omfattet av mindre hjelpetiltak.

Generelt er det lite sannsynlig at anmeldte og identifiserte gjerningspersoner gir et riktig bilde av virkeligheten. Mange kriminelle handlinger blir ikke anmeldt eller fanget opp, og omfanget og antallet ungdommer som begår kriminalitet kan derfor være større enn hva politiets straffesaksstatistikk viser. Dette kommer frem når vi sammenligner politiets statistikk med spørreundersøkelser blant ungdom. *Ungdata2019* for Stavanger kommune viser blant annet at over 16 prosent av ungdommene på ungdomsskolen oppgir å ha stjålet i butikk det siste året (Korus Vest Stavanger Rogaland A-senter, 2019), mens seks prosent oppgir å ha brukt hasj eller marihuana minst en gang det siste året. Dette synliggjør mørketall og viser at flere ungdommer begår lovbrudd som ikke fanges opp i kriminalstatistikken.

Person U18	Kjønn	Fødeår	Antall forhold 2018	Antall forhold totalt
1	M	2004	11	13
2	M	2002	11	12
3	M	2001	11	18
4	M	2001	10	10
5	K	2006	9	9
6	M	2003	8	14
7	K	2005	8	8
8	M	2003	8	11
9	M	2001	8	9
10	M	2001	7	7

Tabell 7 U18 med flest registrerte forhold i 2018 og forhold totalt (bostedsadresse Stavanger).

¹² Se faktagrunnlag i kapittelet "Overordnet bilde".

Utvalgte kriminalitetsområder i 2018

I dette kapitlet gjennomgås statistikk fra Strasak på utvalgte kriminalitetsområder. Hovedfunn fra Ungdata-undersøkelsen 2019 blir kort drøftet der dette er aktuelt. Kapitlet inneholder også informasjon ansatte i Stavanger kommune og politiet har fått gjennom sitt arbeid med barn og ungdom.

Som det fremgikk av forrige kapittel er narkotika, vold og vinning de lovbruddsgruppene med flest registrerte forhold med anmeldt U18. Registrerte forhold innen narkotika overgikk antallet forhold innen vinning for første gang i referanseperioden 2014-2018.

Dette kapitlet ser på de kriminalitetsområdene som økte mellom 2017 og 2018 slik som det fremgår av politiets kriminalitetstatistikk, og hvor anmeldt U18 var bosatt i Stavanger kommune. I tillegg blir det en kort redegjørelse for sedelighetsforbrytelsene.

Narkotika

Narkotikalovbrudd var den lovbruddsgruppen med flest forhold med anmeldt U18 i 2018. Politiets innsats og fokus påvirker kriminalitetstatistikken, og utviklingen innen registrerte narkotikalovbrudd har sammenheng med politiets strategi og prioriteringer og flere politidistrikt har rapportert om en økning i narkotikalovbrudd blant ungdom de senere årene. (Kristiansand kommune og Agder politidistrikt, 2019), (Oslo politidistrikt og Oslo Kommune, 2019)

I Politiets straffesaksregister er kriminalitetstypen narkotika inndelt i flere undergrupper av lovbrudd. Det er innen statistikkgruppen "Narkotika, bruk (§24)" den største økningen har funnet sted. Deretter "0751 Narkotikaovertrødelse" og "7102 Narkotika, besittelse (§24)". Tabell 8 gir en oversikt over utviklingen innen de ulike statistikkgruppene i referanseperioden 2014-2018.¹³

Narkotikalovbrudd	2014	2015	2016	2017	2018
7101 Narkotika, bruk (§24)	58	18	33	45	124
0751 Narkotikaovertrødelse		1	22	26	28
7102 Narkotika, besittelse (§24)	6	1	4	15	27
7199 Narkotika, diverse	1		2	1	3
7111 Doping besittelse (§24a)					1
0753 Grov narkotikaovertrødelse, betydelig mengde					1
7110 Doping bruk (§24a)					1
0704 Narkotika (§162,1.LEDD)	20	4			
Totalsum	288	312	342	458	512

Tabell 8 Forhold med anmeldt U18 bosatt i Stavanger kommune innenfor kriminalitetstypen Narkotika 2014-2018. Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasad

¹³ Merk at 0704 Narkotika (162,1.ledd) opphørte ved innføringen av ny straffelov i 2015 og ble erstattet av 0751 Narkotikaovertrødelse.

Foto: Politiet

Antall forhold fordelt på kjønn og narkotika

I politiets kriminalitetstatistikk er flest forhold registrert på gutter. Registrerte forhold innen narkotika økte imidlertid både for jenter og gutter sammenlignet med 2017. Antallet forhold hvor gutter var registrert ble fordoblet sammenlignet med 2017, mens det for jenter ble mangedoblet (Se tabell 9).

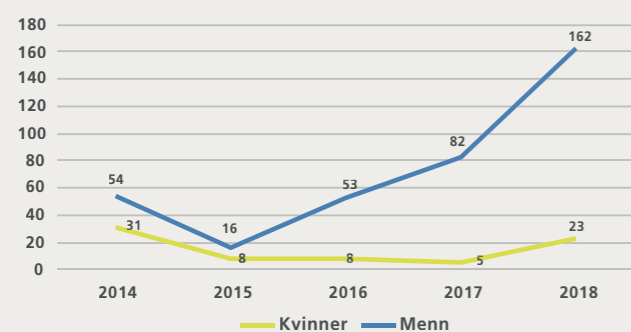
Alder og antall forhold

Antall forhold økte i alle aldrer mellom 12 år til 17 år, men mest for ungdom som var 15 år på gjerningstidspunktet (i 2018).

Politiet møter jevnlig ungdommer i 13–14 årsalder som bruker narkotika, og opplever at flere av ungdommene har kommet langt i sitt rusmisbruk. Flere ungdommer i denne aldersgruppen tester positivt på flere narkotiske stoffer.

I 2018 ble det registrert fem forhold hvor gjerningspersonen var 12 år på gjerningstidspunktet. Tre av disse forholdene ble registrert på samme person. Før 2017 hadde ingen forhold blitt registrert på barn 12 år (i referanseperioden 2014-2018).

Det ble registrert 10 forhold hvor gjerningsperson var 13 år (fem forhold på samme person).

Tabell 9 Forhold med anmeldt U18 etter kjønn – kriminalitetstype narkotika .

Av de 25 forholdene hvor gjerningsperson var 14 år ble to personer registrert med fire forhold, og fire personer ble registrert med to forhold.

Av de 51 forholdene hvor gjerningsperson var 15 år på gjerningstidspunktet var syv forhold registrert på samme person, mens fire personer er registrert med fire forhold hver. Flere personer ble registrert med tre og to forhold.

Av de 45 forholdene som er registrert med gjerningsperson 16 år er fem forhold registrert på en person, mens tre personer er registrert med tre forhold hver.

Av de 49 forholdene som er registrert hvor gjerningsperson var 17 år er fem forhold registrert til en person, mens to personer er registrert med fire forhold hver. Flere personer ble registrert med tre, og to forhold.

Denne oversikten viser at flere personer er registrert med flere forhold innen narkotika, men politiet har også registrert flere personer med kun ett forhold.

Alder ved gjerning	2014	2015	2016	2017	2018
12 år				1	5
13 år		2	1	9	10
14 år	4		3	16	25
15 år	10	6	17	7	51
16 år	22	9	20	29	45
17 år	49	7	20	25	49
Totalsum	85	24	61	87	185

Tabell 10 Forhold med anmeldt U18 bosatt i Stavanger etter alder på gjerningstidspunkt – kriminalitetstype narkotika Stavanger kommune

Andre kilder til informasjon

Ungdata 2019

Ungdata 2019 viser en endring i ungdoms bruk av hasj eller marihuana. (Korus Vest Stavanger Rogaland A-senter, 2019) Ungdom i Stavanger oppgir selv en økning i både bruk og tilgjengelighet. Svarene i Ungdata2019 kan i tillegg tolkes som en mulig økt aksept for bruk av hasj og marihuana. Dette samsvarer med utviklingen i Oslo som også viser økt hasjbruk de senere årene.¹⁴ Ungdata viser imidlertid at det er relativt få elever på ungdomstrinnet som har erfaringer med hasj og marihuana, selv om det har vært en liten økning det siste året. Bruken av hasj og marihuana øker imidlertid utøver tenårene og flere elever på videregående skole oppgir bruk.

I Ungdata 2019 svarte 6 % av ungdomsskoleelevene i Stavanger at de hadde prøvd hasj eller marihuana det siste året. I 2016 oppga 3 prosent det samme. I Ungdata 2019 svarte 11 % av ungdomsskoleelevene at de hadde blitt tilbudt hasj eller marihuana flere ganger de siste 12 månedene. I 2016 var det 4 prosent som oppga det samme. Flere gutter enn jenter oppgir at de både har brukt hasj og marihuana, og at de er blitt tilbudt.

Ungdata 2019 viser at har det vært en markert økning i andelen som blir tilbudt hasj eller marihuana sammenlignet med forrige undersøkelse i 2016.

I Ungdata 2019 svarte 16 prosent av ungdommene i VG1 og VG2 på skoler i Stavanger at de hadde røykt hasj eller marihuana én eller flere ganger det siste året. I samme undersøkelse oppgir 5 prosent av ungdommene i VG1 og 6 prosent i VG2 at de har prøvd andre narkotiske stoffer.

Ungdata 2019 hadde et spørsmål om det å røyke hasj øker eller minsker statusen i vennegjengen, eller om det ikke har noe å si. Andelen ungdommer som svarte at det å røyke hasj ikke har noe å bety for statusen i vennegjengen har økt for både ungdomsskoleelever og for elever på videregående skoler i Stavanger, sammenlignet med forrige undersøkelse i 2016.

Det kan tolkes dithen at holdningene til det å bruke hasj og marihuana har endret seg i retning mer aksept for bruk av hasj. Ungdommenes svar i Ungdata 2019 sammenfaller med det inntrykket ansatte i Stavanger kommune og politiet sitter med om en holdningsendring til bruk av marihuana og hasj.

¹⁴ UngData i 2018 (Bakken A. , 2018)

Stavanger kommune

Flere aktører som jobber med barn og ungdom i Stavanger gir uttrykk for at de opplever en økning i ungdommers bruk av illegale rusmidler.

Uteseksjonen i Stavanger forteller at flere av ungdommene i snakker om rus. De opplever en holdningsendring knyttet til bruk av narkotika blant ungdom. K46 erfarer det samme. Flere ungdommer gir uttrykk for at enkelte rusmidler snart blir lovlige og at de dermed heller ikke kan være farlige. Disse holdningene til at hasj og marihuana ikke er farlig knyttes særlig til debatten om legalisering og avkriminalisering av narkotika, men også til fremveksten av sosiale medier og internett som en arena for kjøp, salg og informasjon. Ungdommene bruker internett aktivt til blant annet å tilegne seg kunnskap om hvordan ulike typer rusmidler fungerer formidlet av folk som selv prøver ut, samtidig som de deler dette på internett.

Uteseksjonen opplever en økning i bruken av rus både i sentrum og i bydelene, men er samtidig bevisst at de selv nettopp har hatt ett økt fokus på barn og unges bruk av illegale rusmidler det siste året. Uteseksjonen i Stavanger erfarer at i forhold til bruk av cannabis er det ingen spesielle ungdomsgrupper som skiller seg ut, samt at det er lite kjønnsforskjeller. De har kjennskap til en del jenter som bruker narkotika, men opplever at guttene er mer involvert i salg. Det er uteseksjonens oppfatning at den ungdommen som bruker illegale rusmidler likeså godt kan være den aktive fotballspilleren, den skoleflinke eleven som den litt røffe ungdommen som har vært involvert i en del alvorlige hendelser allerede. Sammenlignet med tidligere år synes det nå ikke som noe klart skille mellom hvem som bruker og hvem som ikke bruker. Det stigma som tidligere har vært knyttet til bruk av cannabis synes å være visket mer eller mindre bort.

Det er likevel en forskjell mellom de ungdommene som tester ut en gang eller to, og de som fortsetter. De ungdommene som fortsetter synes å ha en del flere risikofaktorer ved seg. Som at barnevernet er involvert, at ungdommen ikke er del av et større sosialt nettverk, at han eller hun presterer dårlig på skolen, ikke deltar i fritidsaktiviteter, bor i familier med eneforeldre, og lever under dårligere sosioøkonomiske forhold. Konfliktrådet i Sør-Rogaland forteller også at ungdom som gjør det bra på skolen og har gode relasjoner til foreldrene sine kan fortelle at de ruser seg.

Både Uteseksjonen, K46 og Barnevernet erfarer at en del ungdom sliter med uohelse og ungdommen oppgir selv i samtaler med kommunen at de har mye stress i hverdagen. Ungdom forteller om press overalt og at de ikke føler de strekker til. I noen tilfeller søker de seg til rus for å slappe av. I politiet ser forebyggende patrulje den samme utviklingen. I politiets møte med ungdom kan tilbakemeldingen være at ungdommen opplever så mye stress i hverdagen at de røyker cannabis for å stresse ned, eller for å få sove.

Sammenheng med annen kriminalitet

En av politiets hovedbekymringer er at omsetning og bruk av narkotika også fører med seg annen grov kriminalitet. Det er kjent at ungdom i 15- 16 års alderen har pådratt seg gjeld på flerfoldige tusen kroner, som igjen kreves inn ved bruk av trusler og vold. Dette er saker som sjelden blir anmeldt. Også Barnevernet i Stavanger ser at flere av ungdommene de har måttet plassere på institusjon andre steder i landet har pådratt seg narkotikagjeld. Dette medfører mye frykt og redsel for den enkelte ungdom og miljøet rundt henne eller han.

En sak fra 2018 handler om en ungdom som fungerte som underselger av narkotika. Narkotikaen ble beslaglagt av politiet, og ungdommen havnet således i gjeld. Vedkommende ble banket opp av flere personer som krevde tilbakebetaling for den beslaglagte narkotikaen.

Både politiet og Uteseksjonen i Stavanger kjenner til flere lignende eksempel. I noen tilfeller forteller barna foreldrene sine om hvilken situasjon de har havnet i, hvorpå foreldrene velger å gjøre opp narkotikagjelden for barnet sitt.

Politiet er også kjent med flere ran som ikke er blitt anmeldt til politiet, men som er relatert til eldre ungdommer hvis mål er økt utbytte av narkotika og verdier.

Ungdata fra Oslo (Bakken A., 2018) viser blant annet at økt bruk av hasj innebærer at ungdommene kommer i kontakt med kriminelle bakmenn. For noen ungdommer kan dette bli en vei inn i kriminalitet.

Sosiale medier og internett som markeds plass og informasjonsarena

Både politiet og andre aktører forteller at ungdommene finner informasjon om narkotika på internett og på sosiale medier. På internett følger de debatten om rusreform i Norge, om legalisering og avkriminalisering internasjonalt og om hvordan de enkelte stoffene virker basert på egne erfaringer delt gjennom ulike nettfora.

Politiet er godt kjent med at det bestilles narkotika via ulike nettsider, hvorpå bestiller blir tilsendt narkotikaen i posten. Politiet har også informasjon om at ungdom blir tilbudt såkalte "smaksprøver" av narkotika og blir forsøkt rekruttert som brukere. Kontaktinfo blir utvekslet på Snapchat og et avhengighetsforhold forsøkes etablert med ungdommen som får smaksprøver. I følge SSBs Mediebarometer for 2018 fortsetter trenden med at vi stadig bruker mer tid på internett, samt at bruken av sosiale medier har økt betydelig. Ungdom i alderen 16-24 år er gjennomsnittlig innom internett 4 timer og 24 minutter i døgnet. (SSB, 2019). Dette betyr at sosiale medier og internett er en arena hvor barn- og ungdom er tilgjengelig flere timer i døgnet, samtidig som internett og sosiale medier fungerer som den plattformen som brukes til å formidle kjøp og salg.

Vold

Ett av områdene som har skapt bekymring de siste årene er utviklingen innen vold, enten ungdommen er registrert som gjerningsperson eller som fornærmet. Den negative utviklingen innenfor voldslovbrudd blant ungdom har vi også sett i flere andre byer i Norge. I rapporten "Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo" (Oslo politidistrikt og Oslo Kommune, 2019, s. 31) blir det påpekt at det i løpet av den siste tiårsperioden også kan ha skjedd endringer i samfunnets forståelse av hva som er vold, og om synet på slåsskamp, eller barns konflikter kan ha endret seg. Hvorvidt terskelen for å anmelde er høyere, eller lavere og om innholdet i voldsanmeldelsene har endret seg. En ting som er sikkert er at politiets kategorisering av voldsaker i denne perioden har endret seg.¹⁵

Politiets straffesaksstatistikk viser at antall voldsforhold med U18 økte i Stavanger, og det ble ikke tidligere i perioden 2014–2018 registrert flere forhold, enn i 2018. For å forstå mer av hvem disse ungdommene er, og hva som kan være mulige utløsende faktorer til vold, har vi gjennomgått straffesakene til de ungdommene som er registrert med flere enn ett straffbart forhold i 2018. (se avsnittet "En gjennomgang av anmeldte U18 som ble registrert med to eller flere forhold i 2018" på side 18).

Et fenomen som fikk mye oppmerksomhet i 2017 og 2018 var de såkalte avtalte slagsmålene blant ungdom. Disse har også blitt omtalt som beefing. Slåsskamper ble avtalt, og annonsert på forhånd, gjerne via sosiale medier og videre ble slåsskampene filmet og delt i digitalt. I noen tilfeller viste filmene at fornærmede, i tillegg til å bli utsatt for vold, også ble utsatt for ydmykkelser. Fenomenet med avtalte slagsmål var ikke særegent for Stavanger, men fant også sted i andre storbyer i Norge (Oslo politidistrikt, 2018), og Bergen (Vest politidistrikt (UO), 2018).

Fenomenet med avtalte slåsskamper fanges ikke opp i antall anmeldelser. Ofte er det bare én gjerningsperson, men flere titalls tilskuere som støtter gjerningspersonen og bidrar til å piske opp stemningen slik at volden kan eskalere. Utviklingen der mange ungdommer slåss har vært et fenomen i flere land og kan sees på som ett pop-up fenomen som sprer seg fort i ungdomsmiljøene, for så å forsvinne. Det at slåssingen filmes og legges ut på sosiale medier kan også ha vært en inspirasjonskilde til fenomenet.

Antall forhold fordelt på statistikkgrupper

Innen kriminalitetstypen vold er det lovbruddskategoriene: "1751 Kroppskrenkelse", "1754 kroppsskade" og "1674 Trusler" og "0555 Vold mot offentlig tjenestemann politi", og "0557

Trusler mot offentlig tjenestemann, politi" som hadde flest registrerte forhold i 2018. Sistnevnte økte fra ett forhold i 2017 til ni forhold i 2018. Flere forhold var knyttet til samme person. Den statistikkgruppen som økte mest sammenlignet med 2017 var imidlertid "1754 Kroppsskade".¹⁶

Antall forhold fordelt etter kjønn og alder

I de fleste forholdene innen kriminalitetstypen vold er gutter registrert som gjerningsperson (siktet, mistenkt eller domfelt). I 2018 var kun fire forhold registrert på jenter. I perioden 2014–2017 har antall forhold hvor jenter har vært registrert som gjerningsperson ligget på mellom mellom ett og seks.

Alder ved gjerning	2014	2015	2016	2017	2018
10 år				1	
11 år	1	1		3	1
12 år		2	1	1	1
13 år	2	2	2	18	6
14 år		8	13	8	9
15 år	4	11	5	5	6
16 år	6	15	5	11	22
17 år	7	8	8	19	24
Totalsum	20	47	34	66	69

Tabell 11: Forhold med anmeldt U18 bosatt i Stavanger innenfor kriminalitetstypen vold etter alder på gjerningstidspunktet

I 2017 ble det registrert en økning blant ungdom som var 13 år. I 2018 var det færre i denne aldersgruppen, men likevel høyere enn forutgående år i referanseperioden 2014–2018. I 2018 var økningen størst blant dem som var 16 år. Flere i denne aldersgruppen ble registrert med flere forhold hver. To personer ble registrert med tre forhold hver.

Barn og ungdom registrert med forhold innenfor kategorien "1751 Kroppskrenkelse" og "1754 Kroppsskade" var i alderen 11–17 år, barn og ungdom som var registrert med "1674 Trusler" var i alderen 12–17 år, mens barn og ungdom registrert med "0555 Vold mot offentlig tjenestemann, politi" var i alderen 14–17 og "0557 Trusler mot offentlig tjenestemann, politi" var i alderen 17 år.

En gjennomgang av anmeldte U18 som ble registrert med to eller flere forhold i 2018

En gjennomgang de 15 personene som er involvert i to eller flere voldsforhold i 2018 viser at det i de aller fleste forholdene ble utøvd vold sammen med andre ungdommer. De fleste forholdene

¹⁵ Ny straffelov fra 1. oktober 2015 ga nye paragrafer som spesifiserer hvilke volds-krenkelser eller volds-skader som tolkes som grove.

¹⁶ Merk at denne statistikkgruppen i gammel straffelov var kodet som 1703 Legemsbeskadigelse (§ 229)..

var knyttet til legemsfornærmelse/kroppskrenkelser og trusler. To forhold dreide seg om avtalt slåssing, og gjennomgangen av disse to sakene viste at flere av ungdommene som var til stede under slåsskampene selv var registrert med to eller flere forhold.

Personundersøkelser viser at enkelte av ungdommene selv har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep i oppveksten. Forskning viser at mange voldsutsatte barn trekker seg tilbake og blir ensomme og at dette igjen kan føre dårlig psykisk og fysisk helse. Gjennomgangen av straffesaker viser at enkelte oppgir å ha blitt mobbet i oppveksten.

Enkelte av ungdommene har latt seg påvirke til å utføre trusler og vold i frykt for å miste venner eller tape status i venneflokkene. Volden kan være knyttet til personer gjerningspersonen kjenner og er i noen tilfeller knyttet til penger og narkotika. I andre tilfeller fremstår volden som fremprovosert av bagatellmessige kommentarer eller krenkelser.

Noen av ungdommene har utøvd volden sammen med ungdommer de går på skolen sammen med, mens andre har begått volden sammen med ungdommer de ofte henger med i sentrum av Stavanger og som de har en løsere vennereelasjon til. Det kan synes som om ungdommene tilhører ulike løse vennegrupper som raskt og effektivt kan mobiliseres via sosiale medier. Gjennomgangen av de mest alvorlige voldsakene viser at mye av kommunikasjonen og planleggingen av hendelsene har skjedd på sosiale medier i forkant. I enkelte saker har også provokasjonen skjedd via sosiale medier og samme plattform har blitt brukt for å mobilisere venner og kjente i forhold til å hevne provokasjonen.

Kun to av ungdommene i disse sakene opplyser at de deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Ut fra straffesakene kan det synes som om at det foregår en sosialisering i vennegruppen utenfor tradisjonelle arenaer som familie, skole og organiserte fritidsaktiviteter. Det fremstår også som om det er vennegruppens verdier som er den sterkeste påvirkningskraften for ungdommene som er registrert med lovbrudd innen vold. Flere av ungdommene tilhører vennegrupper der bruk av hasj og andre illegale rusmidler er utbredt. I straffesakene kommer det frem at mange kan føle et visst gruppepress for å stille opp for vennene og at mange har utført vold fordi de ikke ville bli oppfattet som illojale eller feige. Enkelte av ungdommene fremstår som lederfigurer. Det fremgår av gjennomgangen av straffesaker at de ofte har hatt en negativ påvirkning på andre ungdommer.

Det er politiets oppfatning at ungdommene i disse sakene befinner seg i et miljø med stor risiko for konflikter og kriminalitet, og flere står i fare for å utvikle en kriminell løpebane

og ytterligere negativ atferd. Forskning på unge voldsutøvere i Norge viser at fysisk aggresjon også kan være knyttet til fremtidige økonomiske vanskeligheter, narkotikaproblemer og dårlig psykisk og fysisk helse. (Frøyland, 2017)

Av straffesakene som er gjennomgått kan det virke som om flere av ungdommene er spesielt sårbare med utfordringer knyttet til psykisk helse og rus. Vi har å gjøre med en gruppe ungdommer som har sammensatte problemer. Gjennomgangen viser at det er en kjerne på fem til seks personer med alvorlige atferdsproblemer som utgjør en særlig risikoutsatt gruppe. Rundt enkelte av disse ungdommene befinner det seg en mindre gruppe ungdommer som ser ut til og lett la seg styre og påvirke i negativ retning.

Utfordringene og problemene som flere av ungdommene står overfor fremstår som sammensatte. Denne gjennomgangen av straffesaker gjør det vanskelig å peke på én årsak til volden har funnet sted, men i mange saker kommer det frem at rusproblemer, risikoatferd og kriminalitet er en del av totalbildet. Det finnes mye forskning som hevder at vold og rusbruk henger sammen, men at forholdet mellom faktorene er komplekst.¹⁷

En gjennomgang av straffesakene viser at for noen av ungdommene som har blitt utsatt for grov vold har konsekvensene blitt alvorlige med betydelige helseproblemer og utfordringer i hverdagen.

Det er grunn til å tro at flere av ungdommene også vil kunne være svært sårbare i forhold til nye voldsopplevelser. Årsaker til volden kan ha hatt en sammenheng med de sosiale omgivelsene disse ungdommene var en del av da forholdene ble begått, men det er også grunn til å tro at livssituasjonen til disse ungdommene kan ha bidratt til at volden skjedde. Det kommer frem at den harde kjerne av ungdommene i målgruppen har slitt med alvorlige atferdsvansker over flere år og flere av disse ungdommene er tidligere registrert med flere forhold knyttet til rus, skadeverk og vinning.

Det er grunn til å tro at dersom vi ikke evner å ramme disse ungdommene bedre inn så vil risikoen for å begå ny vold kunne øke betydelig i fremtiden.

Denne gjennomgangen av straffesaker viser en gruppe ungdommer som i stor grad sliter med rus, vold og trusler. De viser liten respekt for politi og andre myndighetspersoner. De fleste ungdommene som er registrert med to eller flere voldsaker bor i Stavanger, men tre av ungdommene bor i Sandnes. Den yngste som er registrert med to eller flere forhold er 13. Kun to av gjerningspersonene er jenter.

¹⁷ En studie av unge voldsutøvere i Norge – beskyttende faktorer og risikofaktorer på <https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/prosjekter/studie-unge-voldsutovere-norge-beskyttende-faktorer-risikofaktorer-2/> Siden besøkt 2. mai 2019

Stavanger kommune

Uteseksjonen i Stavanger har kjennskap til at flere ungdommer blir utsatt for trusler om vold, og har inntrykk av at disse forholdene oftere blir politianmeldt. Både skoler og foreldre politianmelder mer nå enn tidligere.

De er ikke kjent med nye filmer av slåsskamper som har blitt spredd i sosiale medier. De er heller ikke kjent med at flere avtalte slåsskamper har funnet sted. I Oslo politidistrikts rapport "Trender i Kriminaliteten 2018-2021" omtales pop-up kriminalitet som et fenomen. Det forklares som atferd som smitter, og som forsterkes av faktorer som medieomtale og politiets fokus, før atferden plutselig opphører igjen. (Oslo politidistrikt, 2018) Om disse avtalte slagsmålene var en form for pop-up kriminalitet gjenstår å se, men også andre steder i Norge har det blitt rapportert om færre avtalte slåsskamper. (Vest politidistrikt, 2018) (Kristiansand kommune og Agder politidistrikt, 2019). I Ungdata2019 oppgir likevel 19 prosent av ungdommene ved ungdomsskolene i Stavanger kommune at de har vært involvert i en slåsskamp det siste året.

Generelt oppleves sakene uteseksjonen jobber med som mer komplekse og sammensatte nå enn tidligere. De ser at ungdom som er involvert i voldsaker også er involvert i annen type kriminalitet og at de bærer mange risikofaktorer ved seg. Selv om Uteseksjonen i Stavanger ikke har økt antallet saker de jobber med i løpet av ett år, har antallet timer brukt på hver sak økt mellom 2016 til 2018. Det er tyngre saker og hver sak krever langt mer nå i form av individuell oppfølging, enn hva som var tilfellet tidligere.

Annen

Registrerte forhold innen kriminalitetstypen annen var blant de kriminalitetstypene som økte mellom 2017 og 2018. Som det fremgår av tabellen har antallet registrerte forhold innenfor annen variert i løpet av årene. Ser vi perioden 2014–2018 under ett finner vi likevel flest registrerte forhold i 2018.

Denne kriminalitetstypen inneholder blant annet hensynsløs adferd, ordensforstyrrelser, ulovlig bevæpning på offentlig sted, kniv eller liknende gjenstand og brudd på identifikasjonsplikten, overfor politi.

Tallene er små, men det er blant gutter vi finner økningen. Fra 23 registrerte forhold i 2017 til 38 i 2018. Seks forhold er registrert på jenter.

Antall registrerte forhold i denne kategorien registrert på barn og ungdom i aldersgruppene 13–17 år økte mellom 2017 og 2018. Økningen var spesielt stor for aldergruppen som var 17 år i 2018. For aldersgruppen 16 og 17 år ble flest forhold registrert som "0651 Ordensforstyrrelse". For aldersgruppen 16 og 14 år ble flest forhold registrert som "1683 Hensynsløs atferd", mens det for 13-åringene var "8510 Brann- og eksplosjonsvernloven av 14. juni 2002 nr.20" som hadde flest registrerte forhold.¹⁸

Utvalgte statistikkgrupper "Annen"	2014	2015	2016	2017	2018
1683 Hensynsløs atferd		4	4	8	6
0651 Ordensforstyrrelse				1	6
0670 Ulovlig bevæpning på offentlig sted, kniv eller liknende gjenstand		1	4	4	5
0568 Brudd på identifikasjonsplikten, overfor politi		1		1	5
8510 Brann- og eksplosjonsvernloven av 14. juni 2002 nr.20			1	3	4
1685 Uberettiget adgang eller opphold			1	4	4
2872 Uaktsom fremkalling av fare for allmennheten, brann			3		2
0652 Ordensforstyrrelse, i selvforskyldt rus					2
Totalt for kriminalitetstypen (alle statistikkgrupper)	33	33	19	28	44

Tabell 8 Forhold med anmeldt U18 bosatt i Stavanger kommune innenfor kriminalitetstypen Narkotika 2014-2018. Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

¹⁸ Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak/U18 Forhold 2014-2018

Sedelighet

Anmeldte forhold innen kriminalitetstypen sedelighet var ikke blant de kriminalitetstypene som økte i 2018, sett i forhold til 2017. Det er få registrerte forhold innen denne kriminalitetstypen, men de har økt gjennom flere år både for U18, men også i alle aldergrupper. Lovbrudd innen denne kategorien omfatter blant annet voldtekt av barn under 14 år, seksuell handling med barn under 16 pr år og seksuelt krenkende atferd.

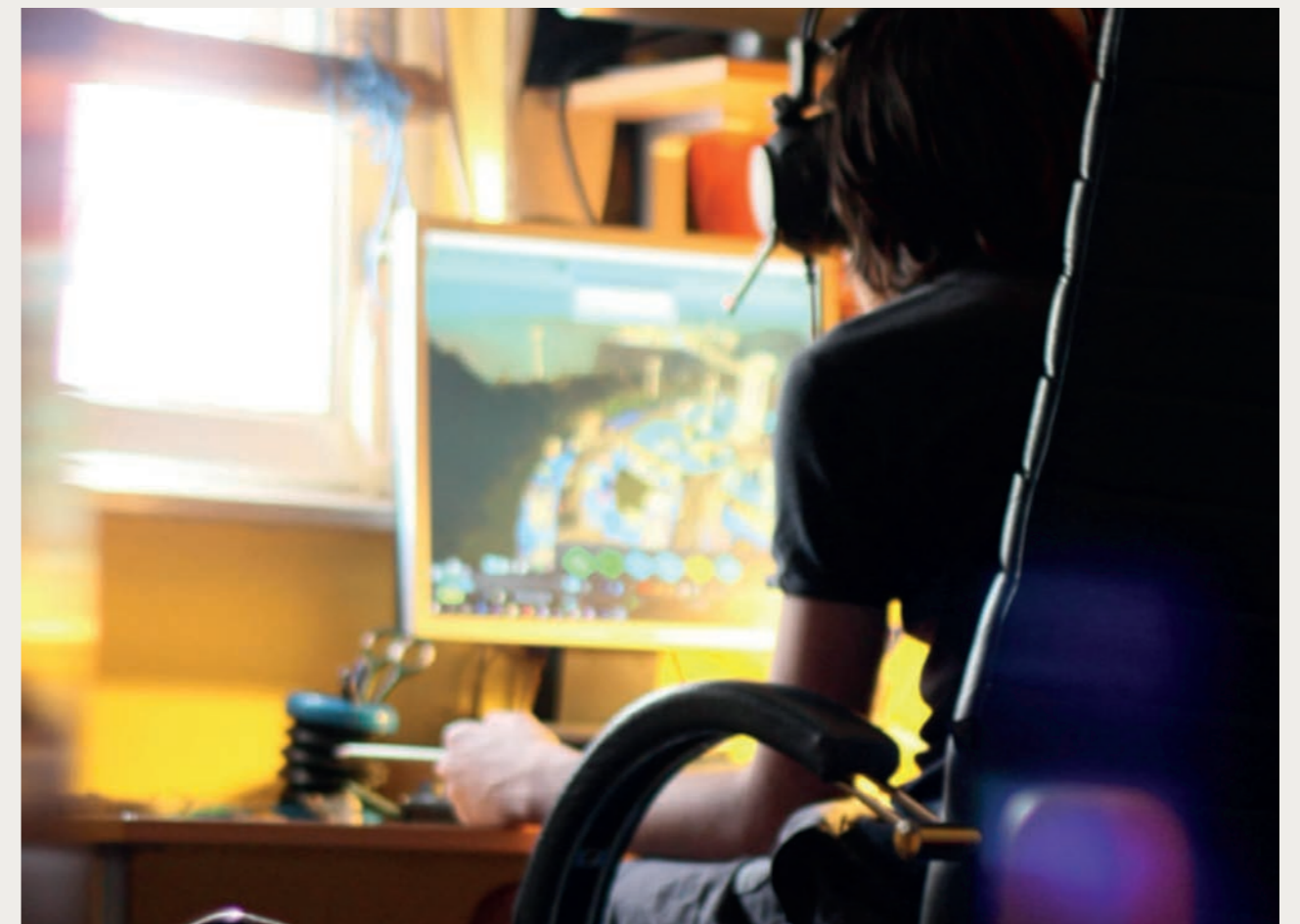
En av statistikkgruppene som økte i 2017, men falt i 2018 var "1470 Fremvisning/stilling av seksuelle overgrep mot barn eller seksualiserer barn" Forhold innen denne statistikkgruppen kan involvere bruk av internett. Da tallene er små er det vanskelig å si noe om en utvikling. Både politiet og kommunen har jobbet målrettet for å forebygge denne typen kriminalitet blant ungdom.

Før 2017 var ingen forhold registrert på jenter. I 2018 var det kun registrert to saker hvor jenter var anmeldt som gjerningsperson.

En gjennomgang av 107 dommer der den domfelte er dømt for seksuell omgang med barn under 14 år (strl. § 19510), viser at unge overgripere skiller seg ut som den største aldersgruppen. Over halvparten av de domfelte var mellom 15 og 24 år. (Kripos, 2016)

Ungdata2019

Ungdata2019 har ett spørsmål om seksuell trakassering. På spørsmål om noen mot sin vilje hadde befølt på en seksuell måte oppga 26 prosent av jentene, og ni prosent av guttene bekreftende svar.

Når og hvor begås kriminalitet

I det forebyggende arbeidet er det viktig å få kunnskap om barnets- og ungdommens bosted da det er kommunene som har ansvaret for forebyggende tiltak, men den registrerte kriminaliteten er ikke nødvendigvis sammenfallende med bosted til gjerningspersonene og det er derfor viktig å få kunnskap om hvor og når kriminaliteten skjer slik at forebyggende tiltak kan settes inn.

I dette kapitlet gjennomgås statistikk fra Pal for STRASAK fordelt på gjerningskommune for anmeldt U18, og ikke på ungdommens bostedskommune.

Helgene peker seg ut

Det er vanskelig å skrive noe sikkert om når barne- og ungdomskriminaliteten skjer. I politiets straffesaksregister blir gjerningstidspunkt notert, men i flere tilfeller er det uklart når selve hendelsen fant sted. Den har gjerne skjedd mellom to tidspunkt og det er vanskelig å fastslå eksakt. Uttak av statistikk på klokkeslett blir derfor unøyaktig og lite hensiktsmessig.

Når det gjelder hvilke dager flest forhold finner sted gir derimot statistikken mer nøyaktig informasjon. Registrerte forhold i politiets straffesaksregister viser at det i 2018 ble registrert flest forhold i forbindelse med helgen.

I 2018 ble det registrert flest vinning- og voldslovbrudd i ukedagene, mens det i helgene ble registrert flest narkotika og skadeverkslovbrudd. I 2018 var søndager og torsdager dagene med færrest registrerte forhold, mens fredager og lørdager hadde flest.¹⁹

Hvor skjer kriminaliteten?

I det forebyggende arbeidet er det viktig å få kunnskap om barnet og ungdommens bosted da det er kommunene som har ansvaret for forebyggende tiltak. Den registrerte kriminaliteten er ikke nødvendigvis sammenfallende med bosted til gjerningspersonene.

I dette kapitlet gjennomgås statistikk fra Pal for STRASAK fordelt på gjerningskommune for anmeldt U18, og ikke på ungdommens bostedskommune.

Ukedag	Antall forhold
Søndag	55
Mandag	71
Tirsdag	61
Onsdag	73
Torsdag	52
Fredag	78
Lørdag	95
Totalsum	485

Tabell 13: Antall forhold U18 med bostedsadresse Finnøy, Rennesøy og Stavanger fordelt på ukedag i 2018

Kriminalitetstype	2014	2015	2016	2017	2018
Annen	53	39	21	21	64
Miljø		1			
Narkotika	89	30	76	102	234
Sedelighet	4	12	24	35	18
Skadeverk	29	9	22	52	55
Trafikk	36	25	20	13	18
Vinning	94	94	139	143	119
Vold	44	57	44	73	88
Økonomi		3	7	3	3
Totalsum	349	270	353	442	599

Tabell 14 Forhold U18 registrert etter gjerningskommune Stavanger fordelt på de 10 ulike kriminalitetstypene

¹⁹ Grunnlagstabell U18 Forhold (DMS) 2018 Uttrekk fra Pal for Strasad

Det er registrert flest straffbare forhold med anmeldt U18 i Stavanger kommune. Stavanger er den største byen i distriktet og tiltrekker seg ungdom fra hele regionen. Totalt sett ble bare 11 U18-saker registrert på Finnøy og i Rennesøy kommune i 2018.

Flest forhold registreres i Stavanger knyttet til narkotika og vinning, og deretter til vold. Disse forholdene er knyttet til ungdom som bor både i Stavanger og i andre steder. De fleste forholdene blir registrert i politisoner som ligger i sentrum av Stavanger og i bynære bydeler.

Gjerningssted for kriminelle forhold er ikke utelukkende knyttet til Stavanger sentrum, men finner sted ulike steder i kommunen. Forholdene er markert i kartet, og er markert i ulike fargekoder på kartet hvor grønt markerer færrest registrerte forhold, gul middels og rødt flest.

Ulike kriminalitetstyper finner sted på ulike steder i kommune. En stor del av den registrerte kriminaliteten innen f.eks. sedelighet involverer internett, men internett er ikke et gjerningssted. Av de 18 forholdene som ble registrert innenfor sedelighet 2018 var seks saker registrert under statistikkgruppen "1470 Fremvisning/fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller seksualiserer barn".

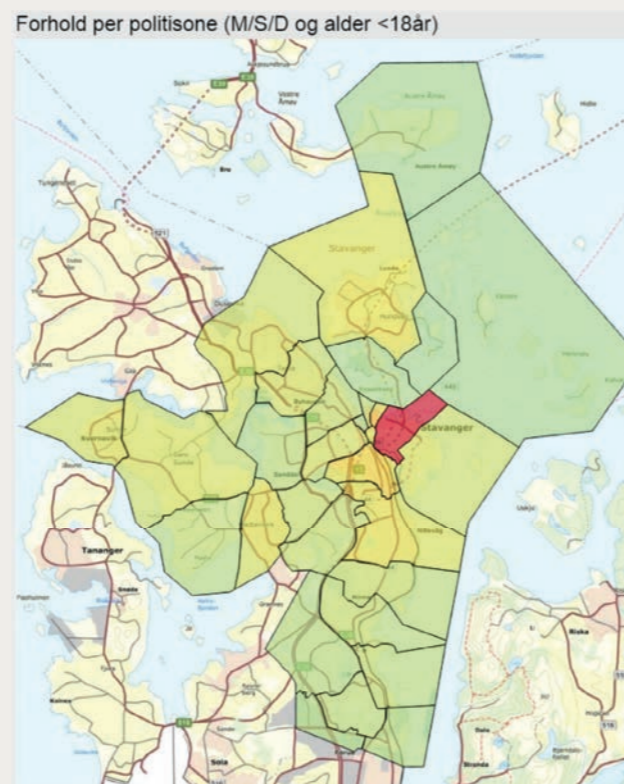
Narkotika

Anmeldt U18 som er registrert med narkotikalovbrudd i Stavanger kommer fra en rekke ulike kommuner, men de fleste som er registrert med ett forhold er også bosatt i kommunen. Deretter er flere barn og ungdommer bosatt i nabo-kommunene Sandnes, Sola og Randaberg.

Anmeldte forhold innen narkotika ble registrert en rekke ulike steder. Det er i sentrum av Stavanger, ved Parken, Sølvberget og Skagen, samt de sentrumsnære bydelene Vålånd, Storhaug Nord og Kvalaberg at flest forhold blir registrert med anmeldt U18. 16 av de anmeldte forholdene med politisone Vålånd er knyttet til Lagårdsveien 6 som er adressen til Stavanger politistasjon. Forholdene som er registrert med adresse Stavanger politistasjon knyttes til narkotika som blir oppdaget/konfiskert på ungdommer som er innbragt til politistasjonen i forbindelse med en hendelse.

De anmeldte forholdene innen narkotika finner sted en rekke ulike steder i Stavanger kommune, men de mest synlige stedene for politiet er områdene i sentrum av Stavanger – som Byterminalen, Sølvberget og Valbergstårnet. Byterminalen er i tillegg det største transportmøtestedet i Stavanger som ungdom passerer på vei til skole og fritidsaktivitet.

Det er også slik kjøp, salg og bruk av narkotika til en viss grad er sesongavhengig, og områder der ungdom naturlig samles sommertid blir oppsøkt. Selv om selve overleveringen av

Kart 1 Registrerte forhold med gjerningssted Stavanger kommune i 2014-2018 (Kilde: Datamart i Genus pr. 11. april 2019)

narkotikaen har en fysisk plassering, avtales ofte selve handelen på sosiale medier. Politiet får jevnlig inn tips og informasjon om hvordan narkotikahandelen henger sammen med bruk av Snapchat, eller andre sosiale medier.

Politiet er kjent med at det er grupperinger som ønsker å ha kontroll over geografiske områder når det gjelder omsetning av narkotika for å øke lønnsomheten og styre markedet. Det synes å være flere aktører som er aktive på dette markedet.

Vinning

Gjennom mange år har vinning vært den største kriminalitetstypen, men de siste årene har bildet endret seg. Vinningsskriminalitet har gjennom flere år falt (Sør-Vest politidistrikt, 2019). For første gang i løpet av femårsperioden 2014-2018 var det anmeldte forhold innen narkotika som utgjorde den største kategorien hvor anmeldt person var U18. Registrerte forhold innen vinning må imidlertid sees i sammenheng med at deler av de digitale lovbruddene innen vinning ikke anmeldes (Oslo politidistrikt, 2018). Likevel oppgir over 16 prosent i Ungdata 2019 at de har stjålet i butikk det siste året. Legger vi denne statistikken til grunn er det svært få som blir anmeldt og registrert i politiets straffesakssystem.

Kriminalitetstype	2014	2015	2016	2017	2018
Vinning totalt	94	94	139	143	119
0932 Mindre tyveri fra butikk eller annet salgssted		18	96	111	86
0954 Ran		2	18	9	10
0901 Tyveri fra butikk eller annet salgssted			12	10	8
2401 Naskeri, butikk (§ 391a)	70	35			

Tabell 15 U-18 registrert etter gjerningskommune Stavanger – kriminalitetstype vinning med de 3 største undergruppene. Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Annem

Anmeldte forhold innen kriminalitetstypen annen økte mellom 2017 og 2019. En av de statistikkgruppene som økte mest var "0670 Ulovlig bevæpning på offentlig sted, kniv eller liknende gjenstand". Ved søk på gjerningsadresse viser statistikken at de fleste forholdene innen denne statistikkgruppen finner sted i sentrum av Stavanger, særlig Jernbaneveien. Men også i de bynære bydelene til Stavanger.¹⁸ Også når det gjelder forhold innen "0568 Brudd på identifikasjonsplikten, overfor politi" finner de fleste av dem sted i sentrum av Stavanger.²¹ Når det gjelder "1683 Hensynsløs atferd" er ikke de knyttet til sentrum av Stavanger, men finner sted ulike steder i bydelene.

²⁰ Statistikkgruppen 0932 Mindre tyveri fra butikk eller annet salgssted ble registrert som "naskeri" NASKERI, BUTIKK (§ 391A) i den gamle straffeloven fra 1902.

²¹ Dette kan være forhold utøvd av barn og ungdom bosatt i andre kommuner enn Stavanger.

Hvem rammes av kriminaliteten?

I det forebyggende arbeidet er det viktig å få kunnskap om hvem som rammes av kriminaliteten. I dette kapittelet gjennomgås forhold i Pal for STRASAK med registrert fornærmet fordelt på alder, og kjønn, statsborgerskap og kriminalitetstype.

Uttrekk Pal for STRASAK viser hvem som er registrert som fornærmet i kommunene. I referanseperioden 2014–2018 ble 1580 personer registrert som fornærmet. For 2018 var antallet forhold med fornærmet U18 395.

Gjerningssted kommune	2014	2015	2016	2017	2018
Finnøy	5	3	10	7	14
Rennesøy	7	13	6	10	11
Stavanger	232	264	288	340	370
Totalsum	244	280	304	357	395

Tabell 16 U18 Fornærmet fordelt på gjerningssted 2014-2018.
Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Gjennom hele referanseperioden (2014-2018) har antallet fornærmet U18 steget i de tre gjerningskommunene. Det er viktig å merke seg at tabell 16 viser gjerningsstedet og ikke bostedskommunen til fornærmet U18.

I 2018 var over halvparten av de fornærmede U18 i politiets straffesaksregister jenter. Ved søk på hvilken kriminalitetstype flest jenter og gutter U18 ble registrert som fornærmet i for perioden 2014-2018 ble flest jenter fornærmet i sedelighetskriminalitet. 34 prosent av forholdene med fornærmet U18 innen sedelighet er knyttet til "1466 Seksuell handling med barn under 16 år", og "1467 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn u/16 år". I Ungdata 2019, oppgir også langt flere jenter enn gutter at de mot sin vilje ble befølt på en seksuell måte.

Innen voldskriminalitet var det flest gutter som ble registrert som fornærmet. I 2018 ble 83 forhold registrert på gutter, mens 49 forhold ble registrert på jenter. For gutter var dette høyest i referanseperioden 2014-2018. Mer enn 30 prosent av forholdene med fornærmet U18 innen vold er knyttet til vold i nære relasjoner.²²

Også Ungdata 2019 viser at gutter er langt mer utsatt for vold enn jenter. Det er likevel en mindre gruppe av ungdom som sier de blir utsatt for vold eller trusler om vold. Flest er utsatt for trusler. I Stavanger oppgir 11 prosent av elevene ved videregående skoler at de har blitt utsatt for trusler om vold i løpet av det siste året, mens syv prosent oppgir at de har fått sår eller skade på grunn av vold uten at de trengte behandling, og 11 prosent oppgir at de har blitt slått uten synlige merker. Også på ungdomskolen er gutter langt mer utsatt for vold enn jenter. 13 prosent oppgir at de har blitt utsatt for trusler om vold i løpet av det siste året. I 2016 var tallet ni prosent. 17 prosent oppga at de var blitt slått uten synlige merker, mens ni prosent oppga at de hadde fått sår eller skade på grunn av vold, uten at de trengte legebehandling.

I perioden 2014–2018 var 87 prosent av de fornærmede registrert med norsk statsborgerskap. Andelen fornærmet U18 med utenlands statsborgerskap har økt gjennom hele perioden. I 2018 var fornærmet U18 fra 28 ulike land.

	2014	2015	2016	2017	2018
Norge	207	230	248	299	312
Annet statsborgerskap	25	34	40	41	58

Tabell 17 U18 Fornærmet fordelt etter statsborgerskap med gjerningskommune Stavanger. Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

²² Med statistikkgruppene "1506 Mishandling i familieførh., med legemskrenk (§ 219, 1. LEDD)" og "1768 Mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse"

En endring i barne- og ungdomskriminaliteten?

Den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten er en dynamisk størrelse som påvirkes av mange elementer. Rapporten gir et innblikk i barne- og ungdomskriminaliteten basert på kriminalitetstatistikk, rapporter og forskning rundt tema, spørreundersøkelser blant ungdom og intervjuer med forebyggere i politiet, og barne- og ungdomsarbeidere i Stavanger kommune.

Rapporten gir et felles kunnskapsgrunnlag for det kriminalitetsforebyggende samarbeidet med det formål å forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Den vil også gjøre politi og kommune bedre i stand til og sette inn de rette tiltakene for å forebygge en videre kriminell løpebane for de barna og ungdommene som politiet og kommunen allerede er kjent med. Deltakelse i antisosial atferd i barne- og ungdomstiden henger for noen sammen med risikofatferd og kriminalitet senere i livet (Andersen 2017, s 111-116).

En analyse av eventuelle årsaker til endringene i den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten er meget komplisert og ligger utenfor denne rapporten. Det er imidlertid grunn til å tro at mange ulike faktorer påvirker kriminaliteten, som for eksempel fremveksten av sosiale medier, endringer i sosio-økonomiske forhold, manglende skolegang og manglende relasjoner til voksne og venner. Ofte har ungdom som begår kriminelle handlinger tilleggsproblemer som ustabile hjemmeforhold, svak psykisk helse, dårlig skoletilpasning, svakt sosialt nettverk og rusproblemer.²³ Både politiansatte og ungdomsarbeidere i Stavanger forteller om ungdom som har en rekke utfordringer, hvorav kriminalitet er én. En gruppe på ti ungdommer begikk ca. en femtedel av den registrerte kriminaliteten i 2018. Flere av disse har mange risikofaktorer og har manglet trygge oppvekstforhold.

Utviklingen i kriminalitet er ikke unik for Stavanger, men finner sted flere steder i landet. Mens antallet unike personer gitt noe tilbake i 2018, sammenlignet med 2017, ble det anmeldt flere forhold i 2018. Noe som betyr at færre personer ble anmeldt for flere forhold sammenlignet med i 2017. Politiet møter også flere yngre gjerningspersoner som blir anmeldt for ett eller flere lovbrudd nå enn tidligere, og barn ned i 12–13 årsalderen blir registrert som gjerningspersoner innen en rekke kriminalitetstyper. Ungdata viser også at flere ungdommer drikker alkohol, røyker hasj og er involvert i regel-

brudd. En tidstrend for Stavanger kommune viser at andelen ungdommer på VG1 som oppgir at de har seks eller flere regelbrudd det siste året har økt til 19 prosent, sammenlignet med 12 prosent i 2016. Blant ungdomsskoleelevene oppga 17 prosent at de var involvert i seks eller flere regelbrudd, mens 8 prosent oppga det samme i 2016. (Korus Vest Stavanger Rogaland A-senter, 2019)

Både politiansatte, og ansatte i Stavanger kommune har de senere årene opplevd en endring i ungdomsmiljøene. Særlig påpekes en endring mot mer liberal holdning til bruk av illegale rusmidler, og en økende bruk av sosiale medier som distribusjonskanal for narkotika. Mens antallet narkotikasaker i stor grad kan spores tilbake til politiets prioriteringer, forteller flere ungdommer selv til politiet og til ungdomsarbeidere at de ikke anser hasj og marihuana for farlig. Ungdommene synes å være seg meget bevisste debatten som pågår nasjonalt og internasjonalt om ruspolitikken, og spørsmålene knyttet til avkriminalisering og legalisering. Flere ungdommer forteller at de bruker illegale rusmidler for å stress ned og slappe av i en hverdag som for mange oppleves svært stressende og vanskelig.

Det har vært en negativ utvikling innen den anmeldte voldskriminalitet. Gjennomgangen av de mest alvorlige straffesakene med U18 involvert har vist at mye av kommunikasjon og planleggingen av hendelsen hadde skjedd på sosiale medier i forkant. I enkelte saker har også provokasjonen som ledet frem til voldshendelsen skjedd på sosiale medier i forkant.

Det kan være fristende å tro at man kan trekke en linje fra registreringsnivået i barne- og ungdomskriminaliteten de siste par årene til en fortsatt økning i årene som kommer, men trendene, politiets prioriteringer, lover og andre forhold er i utvikling og det er derfor vanskelig å si noe sikkert om dette.

Så langt i 2019

Denne rapporten viser at registrerte forhold har økt de siste årene for gjerningspersoner yngre enn 18 år bosatt i Stavanger, Rennesøy og Finnøy. Økningen i ungdomskriminalitet skjer parallelt flere steder i Norge. Hvorvidt økningen er en trend og representerer en mer varig endring i retning mer ungdomskriminalitet er vanskelig å si. Sammenligner vi kriminalitetstatistikk for årets fire første måneder i 2019 med samme periode i

²³ <http://www.ungdata.no/Atferdsproblemer/slaasing/FraUngData>. Siden besøkt 6. mai 2019

referanseperioden 2014-2018, ser vi imidlertid at antallet registrerte saker fortsatt øker. Det har ikke blitt registrert flere saker pr. 30. april enn i år.

Narkotika og annen fortsetter å øke, mens registrerte forhold innen vold så langt i år ikke er på samme nivå som 2018. Hvorvidt denne utviklingen fortsetter gjennom hele året gjenstår å se.

Kriminalitetstype	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Annen	13	4	10	9	12	17
Narkotika	34	10	29	27	45	54
Sedelighet	2	2	6	17	8	11
Skadeverk	13		26	16	16	11
Trafikk	8	5	8	4	4	8
Vinning	32	36	35	55	44	46
Vold	10	13	5	15	20	15
Økonomi			5	1	2	2

Tabell 18: Uttrekk fra Pal for Strasak på Siktet, mistenkt eller domfelt U18 pr. 30. april hvert år, med bostedskommune Stavanger, Rennesøy eller Finnøy.

Bibliografi

Andersen, M. D. (2017). Sosiale relasjoner i ungdomstida. Oslo: NOVA Rapport 8/17.

Bakken, A. (2017). Ungdata 2017 – Nasjonale resultater. Oslo: NOVA Høgskolen i Oslo og Akershus.

Bakken, A. (2018). Ung i Oslo 2018. Oslo: NOVA.

Frøyland, T. v. (2017). Trends in the Perpetration of Physical Aggression among Norwegian Adolescence 2017-2015. Journal of Youth and adolescence.

Korus Vest Stavanger Rogaland A-senter. (2019). Ungdomsskoleelever i Stavanger kommune. Hva driver ungdom med? Hvordan har de det? Stavanger: Kurs Vest Stavanger Rogaland A-senter og OsloMet Storbyuniversitetet.

Kripos. (2016). Seksuelle overgrep mot barn under 14 år. Oslo: Kripos.

Kripos. (2017). Seksuelle overgrep mot barn under 14 år. Oslo: Kripos.

Lars Roar Frøyland, M. A. (2016). Sosiale forskjeller i unges liv. Oslo: NOVA Rapport 3/16.

Oslo politidistrikt . (2018). Barne- og ungdomskriminalitet i Oslo. Rapport basert på data fra 2017. Oslo: SaLTo Oslo politidistrikt og Oslo kommune.

Oslo politidistrikt. (2018). Trender i kriminaliteten 2018-2021. Oslo: Oslo politidistrikt b.

Oslo politidistrikt og Oslo Kommune. (2019). Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo. Rapport basert på data fra 2018. Oslo: Oslo politidistrikt og Oslo kommune.

POD. (2016). Kriminalitet blant barn og unge i Norge 2012-2016. Oslo: Politidirektoratet.

POD. (2017). Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter. Versjon 1.2. Oslo: POD.

Skan-kontroll. (2018). Strategisk Analyse av Sandnes 2018. Sandnes: Skan-kontroll Rogaland.

Skretting, E. K. (2017). Bruk av rusmidler og tobakk blant 15 og 16-åringer. Oslo: Folkehelseinstituttet.

Sletten, L. R. (2011). Ung i Stavanger 2010. Oslo: NOVA Rapport 7/11.

SSB. (2019). Flere barn med vedvarende lave husholdningsinntekter. Oslo: SSB.

SSB. (2019). Norsk mediebarometer 2018. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Stavanger kommune. (2017). Helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Stavanger kommune - oversiktsdokument. Stavanger: Stavanger kommune.

Stavanger kommune. (2017). Levekår i Stavanger - geografisk fordeling Rapport nr. 7. Stavanger: Stavanger kommune .

Sør-Vest politidistrikt . (2019). Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2018. Stavanger: Sør-Vest politidistrikt .

Sør-Vest politidistrikt. (2018). Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017. Stavanger: Sør-Vest politidistrikt.

Vest politidistrikt. (2018). Barne- og ungdomskriminalitet. Fenomen, trender og utvikling i vest politidistrikt. Bergen: Vest politidistrikt.

Øvrebø, B. (2018). En kartlegging av fenomenet ungdomsgjenger i Stavanger og Sandnesområdet. Stavanger: Sør-Vest politidistrikt.

Prosjektledere og redaktører

Elliot Kim Jørpeland og Anette Frøyland
SLT-koordinator Stavanger kommune og Stab for
Virksomhetsstyring, Sør Vest politidistrikt

Bidragstere:

Kathrine Sæland Rotseth og Torstein Soma – Forebyggende enhet ved Driftsenhet Stavanger og Ryfylke
Torgeir Ekei – Etterretning, Driftsenhet Stavanger og Ryfylke
Børge Andre Øvrebø – Felles enhet for etterretning og etterforskning
Olaf Kristiansen – politipensjonist
Kim Nesse – Uteseksjonen Stavanger kommune
Gunnar Toresen – Barnevernet Stavanger kommune
Gunnvor Gjedrem – Konfliktrådet i Sør-Rogaland

Takk til alle bidragstere i Sør-Vest politidistrikt, Stavanger kommune ved K46, barnevern, konfliktråd og uteseksjon.

STAVANGER KOMMUNE

Telefon 51 50 70 90

Postboks 8001, 4008 Stavanger

www.stavanger.kommune.no

SØR-VEST POLITIDISTRIKT

Telefon 51 89 90 00

Lagårdsveien 6

Postboks 240, 4001 Stavanger

www.politiet.no

